

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

העולם ההלניסטי מאלכסנדר לאקטיוס - 39187

תאריך עדכון אחרון 15-09-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר לי מרדכי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: lee.mordechai@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ג', 14:00-15:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

קורס זה בוחן את הממלכות ההלניסטיות שקמו במזרח אירופה ובמזרח התיכון ממותו של אלכסנדר (323 לפנה"ס) ועד מותה של אחרונת המלכות ההלניסטיות, קליאופטרה השביעית (30 לפנה"ס). בתקופה דינמית זו נעקוב אחרי הממלכות ההלניסטיות השונות - נדון במלחמות בין יורשיו של אלכסנדר על האימפריה שלו, חלוקת האימפריה הגדולה למספר ממלכות, וההתנהלות של ממלכות אלו לאורך שלוש מאות השנים הבאות עד לכיבוש הרומי של מזרח הים התיכון. בדומה לימינו, התקופה ההלניסטית אופיינה בחדשנות, גלובליזציה ואינטראקציה תרבותית בין העמים שישבו במזרח הים התיכון, במזרח התיכון, ובמרכז אסיה. על אף תהפוכות פוליטיות מתמשכות, סממנים תרבותיים יוונים התפשטו דרך מערב אסיה עד להודו. במקביל הופיעו מוסדות חדשים כמו הספריה, אומנות ויזואלית וספרות שגשגו, ורעיונות חדשניים התבססו במדע ובפילוסופיה. במהלך הקורס נתמקד בהיסטוריה החברתית והפוליטית של הממלכות ההלניסטיות לאור מחקרים עדכניים בנושא. בנוסף, ניגע בסוגיות תרבותיות וכלכליות. נבחן את ההקשר הרחב יותר של העולם ההלניסטי - ביחסים שבין הממלכות ההלניסטיות לבין עצמן, ביחסים בין מוקדונים ויוונים לעמים המקומיים, ובמצב באזור לפני ובמהלך הכיבושים הרומיים.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לזהות את התהליכים, הדמויות והאירועים העיקריים בעולם ההלניסטי
2. לזהות חלק מהמקורות הכתובים לחקר העולם ההלניסטי
3. לפתח את יכולות הכתיבה והתקשורת בכתב
4. לסנתז מקורות ראשוניים ומשניים במחקר היסטורי עצמאי
5. לבנות טיעון מבוסס על עדויות ממקורות

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה משולבת בדיון

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. אלכסנדר והמוקדונים
2. מלחמות הדיאדוכים
3. מוקדון והליגות היווניות
4. הפולייס היווניות
5. מצרים התלמית

6. הממלכה הסלאוקית
7. התפשטות התרבות ההלניסטית (עד לסוף שבוע זה יש להגיש את שאלת המחקר)
8. יהודים ומיעוטים אחרים
9. שפה, ספרות ולימוד
10. חברה (עד לסוף שבוע זה יש להגיש את ראשי הפרקים ו-10 הפריטים לביבליוגרפיה)
11. כלכלה וטכנולוגיה
12. רומא והעולם ההלניסטי

חומר חובה לקריאה:

שיעור 1 – אלכסנדר והמוקדונים

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Arrian. *History of Alexander and Indica*. Edited by E. I. Robson. Loeb Classical Library. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1976. 7.8-9, 7.11.

שאלות אפשריות לדיון (שימו לב – אלו השאלות עליהן אפשר לכתוב את הפוסטים):

- מדוע מוחים חייליו של אלכסנדר?
- כיצד אלכסנדר מתמודד עם המחאה? מהן טענותיו? באיזה טקטיקות רטוריות אחרות הוא משתמש?
- האם טענותיו עונות למחאת החיילים?
- האם מדובר בנאום אמיתי? איך אפשר לדעת?

שיעור 2 – מלחמות הדיאדוכים

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Diodorus Siculus. *Diodorus of Sicily*. Edited by R. M. Geer. Loeb Classical Library. London: Heinemann, 1933. 18.1-4, 18.7, 18.48.4-50, 19.61-62.
- Plutarch. *Lives*. Edited by Bernadotte Perrin, 1914. Demetrius 8-10.

שאלות אפשריות לדיון:

- כיצד מתארגנים המוקדונים מיד לאחר מותו של אלכסנדר? על מה הם שומרים, ומה פחות חשוב להם?
- מה יחסם של המוקדונים ליוונים?
- מה ההשלכות של מותו של אחד הדיאדוכים (אנטיפטרוס)? [עד כמה המצב שונה מאשר לאחר מותו של אלכסנדר עצמו?]
- מה עמדתם של אנטיגונוס, תלמי ודמטריוס ביחס לפוליים היווניות? מדוע?
- מה ההבדלים בין דיודורוס ופלוטארכוס מבחינת יחס הדיאדוכים ליוונים?
- מה ההבדלים בין הז'אנרים שבהם כותבים דיודורוס ופלוטארכוס?

שיעור 3 – מוקדון והליגות היווניות

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Polybius. *The Histories*. Edited by W. R. Paton. Rev. ed. Loeb Classical Library 128. Cambridge, Mass.; London: Harvard University Press, 2010. 2.37-44.
- Decree of Chios (Austin #64)

שאלות אפשריות לדיון:

- מהן ליגות? לאיזה תחומים פוליטיים הן רלוונטיות?
- מה המשמעות של הצטרפות חיוס לליגה האיטולית?
- מי שייך לליגות האלו? מי לא חלק מהליגות?
- אילו אתגרים מציבים לנו מקורות כמו ההחלטה של חיוס? אילו יתרונות יש להם על כתיבה היסטורית כמו של פוליביוס?

שיעור 4 – הפולייס היווניות

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Plutarch. *Lives*. Edited by Bernadotte Perrin, 1914. Agis 3-11.1.
- Plutarch. *Lives*. Edited by Bernadotte Perrin, 1914. Cleomenes 1-3.

שאלות אפשריות לדיון:

- מה מנסים אגיס וקליאומנס לעשות?
- אילו יתרונות עומדים לרשותם? ועם אילו בעיות הם צריכים להתמודד?
- מה דעתו של פלוטרכוס לגבי פעולותיהם של אגיס וקליאומנס?
- כיצד מוצגות נשים בקטעים אלו?
- כיצד חושב פלוטרכוס על ספרטה?

שיעור 5 – מצרים התלמית

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Theocritus, *Idyll 17* (Theocritus. *Encomium of Ptolemy Philadelphus*. Edited by R. Hunter. University of California Press, 2003.)
- The Canopus Decree (Austin #271)
- Epigraphic account of Ptolemy III's Third Syrian War (Austin #268)

שאלות אפשריות לדיון:

- מהם הערכים המשמעותיים והפעולות המאפיינות מלכים תלמיים על פי שלושת הטקסטים?
- קראו שורה או שתיים מהשיר במקביל לפרשנות שלהם ב-Commentary (בקובץ נפרד). חוו את דעתכם/ן על התרגיל ועל הפרשנות.
- איך מאורגנת המלוכה התלמית? למי קשורים המלכים המוזכרים, וכיצד?
- איך מתוארכים הטקסט השני והשלישי?
- מה ניתן ללמוד מהטקסט השלישי על היחסים בין המלכים התלמיים והכהונה המצרית?
- מיהם האלים בטקסט השלישי?
- האם הטקסט הראשון (ה-Idyll) הוא רלוונטי בכלל מבחינה היסטורית? למה, ואילו אתגרים הוא מציב לנו?

שיעור 6 – הממלכה הסלאוקית

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Strabo. *The Geography of Strabo*. Edited by H. L. Jones. Loeb Classical Library Lat. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1949. 16.2.1-10.
- Appianus, of Alexandria. *Appian's Roman History*. Edited by H. White. Loeb Classical Library Lat. London: W. Heinemann, 1958. Syrian Wars 52-65.

- Memnon, ואנטיוכוס סלאוקוס על (Austin #159)

שאלות אפשריות לדיון:

- מה השפעתם של המלכים הסלאוקים על סוריה?
- אילו מעשים של המלכים הסלאוקים מוערכים על ידי הכותבים הללו?
- אילו הבדלים קיימים בין משפחת המלוכה הסלאוקית לזו התלמית?
- האם יש הבדל באופן שבו מוצגים סלאוקוס (הראשון) ואנטיוכוס (הראשון) בין הקטעים השונים?

שיעור 7 – התפשטות התרבות ההלניסטית

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Manetho, *Fragments* (in: Verbrugghe, Gerald P., and John Moore Wickersham. *Berosos and Manetho, Introduced and Translated: Native Traditions in Ancient Mesopotamia and Egypt*. University of Michigan Press, 2001.)
- Berossus, *Fragments* (in: Verbrugghe, Gerald P., and John Moore Wickersham. *Berosos and Manetho, Introduced and Translated: Native Traditions in Ancient Mesopotamia and Egypt*. University of Michigan Press, 2001.)
- Oracle of the Potter (Austin #326)

שאלות אפשריות לדיון:

- כיצד שונים מנת'ו וברוסוס מההיסטוריונים היוונים שאנחנו מכירים?
- כיצד משלבים מנת'ו וברוסוס בעולם ההלניסטי שבו עסקנו עד כה?
- נסו לשער מדוע מנת'ו וברוסוס הם ההיסטוריונים המקומיים היחידים ששרדו, ומדוע שרדו רק בפרגמנטים.
- נסו לפרש את הנבואה ב-Potter the of Oracle.

שיעור 8 – על יהודים ומיעוטים אחרים

מקורות ראשוניים לקריאה:

- ספר מקבים א' – פרק א' (רפפורט, אוריאל (עורך). ספר מקבים א: מבוא, תרגום ופירוש. ירושלים: יד יצחק בן-צבי, 2004).
- ספר מקבים ב' – פרקים ב'-ד' (חלקים, ב- שוורץ, דניאל (עורך). ספר מקבים ב: ספר מקבים א: מבוא, תרגום ופירוש. ירושלים: יד יצחק בן-צבי, 2004).

שאלות אפשריות לדיון:

- מה טיב היחסים בין המוקדונים ליהודים?
- כיצד באים לידי ביטוי חיכוכים בקרב היהודים בהתנהלותם מול המוקדונים?
- האם העמדה המוקדונית כלפי היהודים קבועה או משתנה?
- מי כתב את ספרי מקבים? מה הקשר ביניהם, אם בכלל?
- האם יש הבדלים בין הכתוב בספרי מקבים הללו לבין הנרטיב הישראלי הנפוץ לגבי חנוכה?

שיעור 9 – שפה, ספרות ולימוד

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Apollonius, Rhodius. *Argonautica*. Loeb Classical Library 1. Edited by R. C. Seaton.

Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2008. Book 3 (lines 167-1407; הקטע לפני 167 יותר קשה להבנה ללא הקשר).

שאלות אפשריות לדיון:

- דמיון ושוני מהומרוס (אם אתם מכירים/ות)
- כיצד מתייחס המחבר (אפולוניוס) לנשים? כיצד נשים מוצגות בטקסט? (כל הנשים/מדיאה)
- אילו ערכים נראה שהמחבר והקהל שלו מעריכים?
- מה ניתן ללמוד על החברה ההלניסטית ועל עולמה מהאפוס?

שיעור 10 - חברה בעולם ההלניסטי

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Diodorus Siculus. *Diodorus of Sicily*. Edited by R. M. Geer. Loeb Classical Library 423. London: Heinemann, 1933. 2.55-60.
נהלים לגימנסיון & מנהלו (#137 Austin)
נהלים לבתי ספר (#138-139 Austin)

שאלות אפשריות לדיון:

- מה ניתן ללמוד מהכתובות לגבי המוסדות על היחסים החברתיים בתוך הפולייס היווניות?
- במה נבדלים המוסדות השונים ואופן ניהולם?
- עד כמה ניתן להכליל מהכתובות האלו לכלל העולם ההלניסטי?
- מה טבעו של האי שמתאר דיודורוס? מה משמעות ההבדלים החברתיים שמתוארים בו?

שיעור 11 - כלכלה וטכנולוגיה בעולם ההלניסטי

מקורות ראשוניים לקריאה:

- עבודה על תעלות וסכרים במצרים (#313 Austin)
- דוחות לתוכנית הזריעה (#315 Austin)
- Polybius. *The Histories*. Edited by W. R. Paton. Rev. ed. Loeb Classical Library 128. Cambridge, Mass.; London: Harvard University Press, 2010. 5.88-90.4.

• מאמר דעה - אוטומטונים עתיקים

Mayor, Adrienne. "ANE TODAY - 202003 - Ancient Automatons in Myth and History --." Accessed March 18, 2020. <http://www.asor.org/anetoday/2020/03/ancient-automatons>.

• מאמר דעה - מדוע לא פותחו מכונות מורכבות יותר בעולם העתיק?

"ContemplateThis: Why Did the Ancients Not Develop Machinery?" Accessed March 18, 2020. <http://bestfruitsofpractice.blogspot.com/2010/09/why-did-ancients-not-develop-machinery.html>.

שאלות אפשריות לדיון:

- איזו כלכלה משתקפת מהמסמכים המצריים? נסו לשער מה המשמעויות של ניהול כלכלה כזו?
- מה המשמעות של הסיוע הכלכלי שמקבלת רודוס? (וממי?)
- ניתן לחוות דעה לגבי ו/או לבקר את אחד ממאמרי הדעה בשבוע זה.

שיעור 12 - רומא והעולם ההלניסטי

מקורות ראשוניים לקריאה:

- Plutarch. *Lives*. Edited by Bernadotte Perrin, 1914. Antonius 10, 25-31, 36, 54, 60, 66-68, 71-74, 76-77, 82-86.

שאלות אפשריות לדיון:

- כיצד מתאר פלוטארכוס את קליאופטרה?
- איזה עולם מייצגת קליאופטרה עבור פלוטארכוס?
- האם קליאופטרה היא אישה סטנדרטית או חריגה בעיני פלוטארכוס?
- האם עלינו להתייחס למקורות העוסקים בדימוי של נשים באופן שונה ממקורות אחרים?

חומר לקריאה נוספת:

דוד גולן. 1985. תולדות העולם ההלניסטי. מאגנס.

Austin, M. 2006. *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest. A Selection of Ancient Sources in Translation* (2nd edition). Wiley.

Errington, M. 2008. *A History of the Hellenistic World, 323-30 BC*. London.

Green, P. 1993. *From Alexander to Actium: The Historical Evolution of the Hellenistic Age*. Oakland.

Pollitt, J.J. 1986. *Art in the Hellenistic Age*. Cambridge.

Shiple, G. 2000. *The Greek World after Alexander 323-30 BC*. Routledge.

Thonemann, P. 2016. *The Hellenistic Age*. Oxford.

Walbank, F.W., A.E. Astin, M.W. Frederiksen and R.M. Ogilvie eds. 1984. *Cambridge Ancient History Volume 7.1 The Hellenistic World*. Cambridge.

Walbank, F.W., A.E. Astin, M.W. Frederiksen and R.M. Ogilvie eds. 1988. *Cambridge Ancient History Volume 7.2 The Rise of Roman to 220BC*. Cambridge.

Walbank, F.W. 1992. *The Hellenistic World* (3rd edition) Fontana Press.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 10 %

הגשת עבודה 70 %

הגשת תרגילים 15 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 5 %

ביקור בשעת קבלה

מידע נוסף / הערות: